

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ/ΕΝΝΟΙΩΝ
ΠΟΥ ΠΡΟΤΕΙΝΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ/ΘΕΜΑΤΩΝ Α' Β' ΚΑΙ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
 επιμέλεια: Μαρία Κάππου

1. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Οικολογία	Γ'
Προστασία του περιβάλλοντος	Γ'
Περιβαλλοντική εκπαίδευση	Γ'
Τουρισμός – αγροτουρισμός	Γ'
Σχολικές εκδρομές	Γ'

2. ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Νέοι - εφηβεία - τρίτη ηλικία	Α'
Χάσμα γενεών	Α'
Κριτική – αυτοκριτική	Β'
Αυτογνωσία	Β'
Πρόσωπο – προσωπείο	Γ'
Γλώσσα	Α'
Γλωσσομάθεια	Α'
Αναλφαβητισμός	Α'
Λακωνικότητα	Β'
Διάλογος	Α'
Υγεία - διατροφή	Α'
Φόρεμα - μόδα	Α'
Έρωτας	Α'
Φιλία	Α'
Ελεύθερος χρόνος	Α', Β'
Το κωμικό	Α'
Γέλιο	Α'

3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Οικογένεια	Γ'
Πρότυπα - είδωλα	Α'
Μαζοποίηση	Γ'
Ανθρώπινα δικαιώματα	Γ'
Οικουμενική διακήρυξη	Γ'
ΟΗΕ	Γ'
ΜΚΟ	Γ'
Βία - επιθετικότητα	Γ'
Νόμοι - ποινές	Γ'
Θανατική ποινή	Γ'
Στερεότυπα - προκαταλήψεις	Β'
Ρατσισμός	Β'
Μετανάστευση	Γ'
Φεμινισμός	Γ'

4. ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Επιστήμη - τεχνολογία

Επιστήμονες	Γ'
Πληροφορική	Γ'
Internet	Β', Γ'
Κλωνοποίηση	Γ'
Γενετική - βιοηθική	Γ'
Τεχνολογία	Γ'

Οικονομικός τομέας

Εργασία – επάγγελμα	Β'
Χειρωνακτική και πνευματική εργασία	Γ'
Επαγγελματικός προσανατολισμός	Β'
Καταμερισμός - εξειδίκευση	Β'

Ανεργία	Β'
Διαφήμιση	Β', Γ'
Φτώχεια	Γ'

Ηθικός τομέας

Υλισμός - κατανάλωση – αλλοτρίωση	Β', Γ'
Ανθρωπισμός	Γ'
Εθελοντισμός	Γ'

Πνευματικός τομέας

Παιδεία - εκπαίδευση	Β', Γ'
ΜΜΕ	Β'
Πληροφόρηση - παραπληροφόρηση	Β'
Δημοσιογραφική δεοντολογία	Β'
Πνευματικός άνθρωπος	Γ'
Εκπαιδευτικοί	Γ'
Η γλώσσα της παιδείας	Γ'
Ιστορία	Γ'
Βιβλίο - λογοτεχνία	Β', Γ'
Μνημεία - εκπαίδευση	Γ'
Ψυχαγωγία	Α'
Αθλητισμός	Α', Γ'
Ολυμπισμός - βία	Β', Γ'
Τέχνη - κριτική	Β'
Ριάλιτι σόου	Β'

Πολιτικός τομέας

Δημοκρατία - λαϊκότητα	Γ'
Λαϊκισμός	Γ'
Η γλώσσα της εξουσίας	Α', Γ'
Ολοκληρωτισμός	Γ'
Ελευθερία	Γ'
Μεσσιανισμός	Γ'

Εθνικός τομέας

Ελληνική φύση	Γ'
Αρχαίος Ελληνικός πολιτισμός	Γ'
Παράδοση	Γ'
Έλληνες	Γ'
Εθνισμός - πατριωτισμός	Γ'
Εθνική αγωγή	Γ'
Εθνικισμός - ιμπεριαλισμός	Γ'

5. ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (διεθνιστικός τομέας)

Παγκοσμιοποίηση	Γ'
Οικουμενισμός (υγιής - νοσηρός)	Γ'
Τρομοκρατία	Γ'
Πόλεμος - πυρηνική ενέργεια	Γ'
ΟΗΕ - ειρήνη	Γ'
Πολυπολιτισμικές κοινωνίες	Γ'
Διαπολιτισμική εκπαίδευση	Γ'
Υπερεθνικοί οργανισμοί	Γ'
Ευρωπαϊκή Ένωση	Γ'
Ελλάδα και Ευρώπη	Γ'
Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης	Γ'

Εισαγωγή

Για την καλύτερη προσέγγιση και κατανόηση των θεμάτων/εννοιών που προτείνονται για συζήτηση στα σχολικά βιβλία

A. τα ταξινομούμε στους θεματικούς τομείς

B. Παρουσιάζουμε τις έννοιες σε ρηματική δομή με σκοπό να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι πρόκειται για θέματα, **τα οποία γνωρίζουν , αφού είναι θέματα σύγχρονου προβληματισμού.**

Σημείωση: Οι λέξεις με **έντονα γράμματα** είναι οι έννοιες.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ	Α΄ τάξη	Β΄ τάξη	Γ΄ τάξη
Ανάγκες	Νέοι - εφηβεία Γ΄ ηλικία		Πρόσωπο – προσωπείο
Χαρακτηριστικά	Γλώσσα Γλωσσομάθεια	Λακωνικότητα Κριτική αυτοκριτική Αυτογνωσία	
Εξελικτικά στάδια	Αναλφαβητισμός Διάλογος		
Παράγοντες διαμόρφωσης της προσωπικότητας	Υγεία - διατροφή Αθλητισμός Φόρεμα - μόδα Το κωμικό Γέλιο		

-Οι άνθρωποι έχουν προσωπικότητα δηλ. εξατομικευμένα χαρακτηριστικά (βιολογικά, πνευματικά, κοινωνικά, ψυχικά) που τους διαφοροποιούν από τους άλλους ανθρώπους. Για να διασφαλίσουν μια καλή ζωή φροντίζουν την **υγεία , τη διατροφή και την ενδυμασία** τους. Η ενδυμασία στη σύγχρονη εποχή ακολουθεί τις επιταγές της **μόδας**.

Σημαντικά πνευματικά χαρακτηριστικά του ανθρώπου που τον διαφοροποιούν από τα υπόλοιπα έμβια όντα είναι η δυνατότητά του να σκέφτεται, **να κρίνει τον εαυτό του και τους άλλους, να αμφισβητεί, να προσπαθεί να γνωρίσει τον εαυτό του, να εκφράζεται λακωνικά** (δεξιότητες που αναπτύσσονται με τη συμβολή της παιδείας)

-Κατά την επικοινωνία του με άλλα άτομα του στενού ή ευρύτερου περιβάλλοντος άλλοτε δείχνει **το πρόσωπό του** (δηλαδή τον πραγματικό εαυτό του) και άλλοτε λειτουργεί με το **προσωπείο του** (δηλαδή τα χαρακτηριστικά του ρόλου που παίζει σε διάφορες κοινωνικές περιστάσεις και για συγκεκριμένες σκοπιμότητες) γεγονός που προκαλεί προβλήματα στις σχέσεις και την επικοινωνία των ανθρώπων.

-Ένα άλλο στοιχείο που διαφοροποιεί τον άνθρωπο από τα άλλα έμβια όντα είναι η ικανότητά του να εκφράζει με τη **γλώσσα** τη σκέψη και τις ιδέες του, να μαθαίνει **ξένες γλώσσες (γλωσσομάθεια)** ώστε να επικοινωνεί με αλλόγλωσσους και άλλους πολιτισμούς. Χάρη στη σύγχρονη γλωσσική εκπαίδευση οι περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να χρησιμοποιούν τον **προφορικό και το γραπτό λόγο**, αλλά αρκετοί είναι **οργανικά ή λειτουργικά αναλφάβητοι** με αποτέλεσμα να αποκλείονται από την πολιτική και πολιτιστική ζωή.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ/ΘΕΜΑΤΩΝ Α΄Β΄ΚΑΙ Γ΄ΛΥΚΕΙΟΥ
επιμέλεια: Μαρία Κάππου

-Ορισμένες κοινωνικές ομάδες που διαφέρουν ηλικιακά (**νέοι και μεγαλύτεροι**) έχουν διαφορετικές απόψεις και στάσεις απέναντι σε ορισμένα ζητήματα με αποτέλεσμα να δημιουργείται το κοινωνικό φαινόμενο που καλείται **χάσμα των γενεών. Ο επικοινωνιακός διάλογος** θεωρείται το κύριο μέσο για την προσέγγιση των διαφορετικών απόψεων και τη γεφύρωση του χάσματος σε κάθε περίπτωση διαφωνίας.

-Στην προσπάθεια διαφυγής του ανθρώπου από τη ρουτίνα και τα προβλήματα της καθημερινής ζωής συμβάλλει το **κωμικό** στοιχείο στην τέχνη ή στις συναναστροφές που προκαλεί **γέλιο** και ευδιαθεσία.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ	Α΄ Τάξη	Β΄ τάξη	Γ΄ τάξη
Κοινωνικές ομάδες Χαρακτηριστικά Κοινωνικοποίηση Κοινωνικοί θεσμοί Κοινωνικά προβλήματα Κοινωνία-πολιτισμός	Χάσμα γενεών Έρωτας Φιλία Πρότυπα - είδωλα	Στερεότυπα - προκαταλήψεις Ρατσισμός	Οικογένεια Μαζοποίηση Κοινωνικός κομφορμισμός Ανθρώπινα δικαιώματα Οικουμενική διακήρυξη ΟΗΕ ΜΚΟ Παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων Φεμινισμός Βία - επιθετικότητα Νόμοι - ποινές Θανατική ποινή

-Οι άνθρωποι έχουν κοινές ανάγκες αλλά διαφορετικές ικανότητες ανάλογα με την ηλικία τους και το ρόλο τους στις ποικίλες κοινωνικές ομάδες.

- Παιδιά-**νέοι**- ενήλικες, γ' ηλικία
- Άνδρες-**γυναίκες**
- Υγιείς-ασθενείς-άτομα με ειδικές ανάγκες
- Πλούσιοι-φτωχοί
- Ομοεθνείς-αλλοδαποί
- **Μετανάστες**
- Μορφωμένοι-απαίδευτοι
- Αθλητές
- **Χειρώνακτες**-ασκούντες πνευματική εργασία
- **Διανούμενοι**
- Δημοσιογράφοι, **πολιτικοί, δάσκαλοι**, καλλιτέχνες, **επιστήμονες**
- **Οι διαχειριστές της εξουσίας**
- **Οι πολίτες**
- Ομόθρησκοι-αλλόθρησκοι

-Συναλλάσσονται με άλλους ανθρώπους στις κοινωνικές ομάδες (**οικογένεια, σχολείο, εργασία, αθλήματα, παρέα, βουλή, κόμματα, κινήματα** κ.λπ.)

-Η οργάνωση της κοινωνικής ζωής βασίζεται σε **κοινωνικούς θεσμούς** όπως η **οικογένεια**, η οποία είναι υπεύθυνη για τη διαπαιδαγώγηση των νεαρών μελών της κοινωνίας και την κοινωνικοποίησή τους. Τα μέλη των κοινωνικών ομάδων και της κοινωνίας μέσω της διαδικασίας της **κοινωνικοποίησης** επηρεάζονται άμεσα από τον πολιτισμό, αφού εσωτερικεύουν τους **κοινωνικούς κανόνες, τις αξίες**, τις πεποιθήσεις, τις αποδεκτές στάσεις της κοινωνίας με αποτέλεσμα τη συμμόρφωση και την προσαρμογή τους σ' αυτήν. Το φαινόμενο της συμμόρφωσης στις επιταγές της κοινωνίας καλείται **κοινωνικός κομφορμισμός** και προκαλεί το φαινόμενο της **μαζοποίησης** δηλαδή την απώλεια της ατομικότητας.

- Οι άνθρωποι, στα πλαίσια της κοινωνικής ζωής, **ερωτεύονται, δημιουργούν σχέσεις φιλικές**, ή ανταγωνιστικές, συγκρούονται οι νεότεροι με τους μεγαλύτερους (**κλάσμα γενεών**)

-Οι διαφορές, η μισαλλοδοξία και η έλλειψη ανεκτικότητας απέναντι στο διαφορετικό **προκαλούν ρατσιστικές συμπεριφορές** (φυλετικό και κοινωνικό ρατσισμό, σεξισμό, εθνικισμό)

-Κάποιοι απολαμβάνουν τα **ανθρώπινα δικαιώματα** που καταγράφονται και εξαγγέλλονται **στην Οικουμενική διακήρυξη και από διεθνείς συνθήκες και τον Ο.Η.Ε.**

-Στις τριτοκοσμικές χώρες αλλά και στις ανεπτυγμένες χώρες παρατηρούνται **παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων**

-Στα πλαίσια της κοινωνικής συμβίωσης συχνά είναι τα φαινόμενα της **παραβατικότητας, της ανομίας, της βίας και της εγκληματικότητας**, για τα οποία προβλέπονται ποινές, ενώ σε κάποιες χώρες επιβάλλεται και η εσχάτη των ποινών (**θανατική ποινή**), η οποία από **αρκετούς αμφισβητείται**

ΗΘΙΚΗ ΖΩΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ		Κατανάλωση Υπερκατανάλωση	Καταναλωτισμός Υλισμός Ευδαιμονισμός Τεχνοκρατία Το δικαίο της πυγμής Ανθρωπισμός Εθελοντισμός
Αξιακό σύστημα Στάσεις ζωής ποιότητα προτύπων-ειδώλων Κρίση ηθικών αξιών			

-Στις σύγχρονες κοινωνίες της αφθονίας και του **ευδαιμονισμού** λόγω της διαφήμισης, του **τεχνοκρατικού πνεύματος** και της θεοποίησης του χρήματος οι άνθρωποι θέτουν ως πρώτη προτεραιότητα στο αξιακό τους σύστημα **τις υλιστικές αξίες** γι' αυτό επιδιώκουν με κάθε μέσο την οικονομική άνεση που τους προσφέρει τη δυνατότητα να **υπερκαταναλώνουν** υλικά αγαθά για να καλύπτουν πλαστές ανάγκες που τους υποβάλλει η εμπορική προπαγάνδα.

-Για να υποστηριχθούν οι συνάνθρωποι μας που ζουν στα όρια της φτώχειας (λόγω της οικονομικής και ανθρωπιστικής κρίσης), αποκλεισμένοι από τα βασικά κοινωνικά δικαιώματα, έχουν αναπτυχθεί **ανθρωπιστικές δράσεις και εκδηλώσεις μέσω εθελοντικών ομάδων που** στελεχώνονται από άτομα προσηλωμένα στα ανθρωπιστικά ιδανικά.

-Στις σύγχρονες ανταγωνιστικές κοινωνίες επικρατεί οξύτατος οικονομικός ανταγωνισμός με αποτέλεσμα να κυριαρχεί η επιβολή **του δικαίου της πυγμής** δηλ. η βίαιη επιβολή των οικονομικά και πολιτικά ισχυρών.

- Αυτή η κατάσταση γενικευμένης ανομίας προκαλεί **φαινόμενα βίας** και **εγκληματικότητας** που διασαλεύουν την κοινωνική τάξη.
- Η δυσλειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος και οι απαρχαιωμένοι νόμοι που αφορούν την πρόληψη και την καταστολή του εγκλήματος διαιωνίζουν το πρόβλημα καθώς ούτε ο φόβος της **θανατικής ποινής** μπορεί να λειτουργήσει ανασχετικά.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	Γ' Τάξη ΥΛΙΚΑ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΑΓΑΘΑ
Στοιχεία του πολιτισμού	<u>Υλικοτεχνικός πολιτισμός</u> Επιστήμη-τεχνολογία Οικονομία-εργασία Δομημένο περιβάλλον-μνημεία
Οικουμενικότητα	<u>Ηθικοπνευματικός πολιτισμός</u> Παιδεία Εκπαίδευση Γλώσσα Δίκαιο-νόμοι-θεσμοί Πολιτική ζωή Ψυχαγωγία Ενδυμασία Διατροφή Αθλητισμός Τέχνη Θρησκεία Πολιτιστικές εκδηλώσεις Παράδοση Ήθη και έθιμα Νοοτροπίες
Εθνικοί πολιτισμοί	

Προϊόν της συνεργασίας των κοινωνικών ομάδων είναι η παραγωγή **υλικών και πνευματικών δημιουργημάτων**, με τα οποία ο άνθρωπος προσπαθεί να καλύψει τις ανάγκες του και να δαμάσει τα φυσικά στοιχεία. **Με την τεχνολογία και την εργασία** του παράγει από αυτό τα αγαθά που του χρειάζονται, καθώς και τα μέσα που διευκολύνουν τη ζωή του. Επίσης κατασκευάζει μέσα στο φυσικό περιβάλλον χώρους προσαρμοσμένους στις ανάγκες της ζωής και της δράσης του. Το περιβάλλον του τότε παύει να είναι εντελώς φυσικό και μεταμορφώνεται σε **περιβάλλον τεχνητό, ανθρωπογενές**. Ο δομημένος αυτός χώρος χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη κτισμάτων, δρόμων και άλλων δημιουργημάτων. Εκτός από τα κτίσματα, άλλα στοιχεία του πολιτισμού αποτελούν: **οι γνώσεις, οι εμπειρίες, η επιστήμη και η τεχνολογία, ο τρόπος παραγωγής των αγαθών, οι ιδέες και οι ιδεολογίες, οι κοινωνικοί και πολιτικοί θεσμοί, οι παραδόσεις, η γλώσσα, τα ήθη και τα έθιμα, τα καλλιτεχνικά δημιουργήματα, η θρησκεία, οι συνήθειες, οι προκαταλήψεις, οι νόμοι κ.λ.π.**

Σημαντικό ρόλο στην ποιότητα ζωής μιας κοινωνίας παίζει η **πολιτική εξουσία**, αφού αυτή ρυθμίζει με **νόμους και θεσμούς την οικονομία, την εργασία, την εκπαίδευση** και γενικά όλους τους τομείς του δημόσιου βίου.

	A' τάξη	B' τάξη	Γ' τάξη
			Νέες τεχνολογίες-

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ		M.M.E. Internet	τεχνοκρατία Πληροφορική Internet Γενετική - βιοηθική Κλωνοποίηση Η ευθύνη του επιστήμονα και του πνευματικού ανθρώπου

Η εξέλιξη του πολιτισμού μιας κοινωνίας προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από το στάδιο ανάπτυξης της τεχνολογίας, (π.χ. αγροτικές κοινωνίες, βιομηχανικές κοινωνίες, μεταβιομηχανική κοινωνία) αφού **η επιστήμη και η τεχνολογία** αποτελεί τον κινητήριο μοχλό ανάπτυξης των κοινωνιών καθώς προκαλούν μεταβολές στην οργάνωση της εργασίας, στην κοινωνική διαστρωμάτωση/ιεραρχία, στην πολιτική ζωή, στην καλλιτεχνική δημιουργία, στο αξιακό σύστημα κ.λ.π.).

Στο **παρελθόν** η φύση, οι οικισμοί, οι πόλεις, οι άνθρωποι, ο πολιτισμός ήταν διαφορετικά. Στη **σύγχρονη εποχή** όλα αλλάζουν. Η σύγχρονη κοινωνία χαρακτηρίζεται ως μεταβιομηχανική κοινωνία με κυρίαρχο χαρακτηριστικό την είσοδο των **Ηλεκτρονικών υπολογιστών** στην παραγωγική διαδικασία. Γι' αυτό χαρακτηρίζεται ως κοινωνία της γνώσης, κοινωνία της πληροφορίας, κοινωνία της επανάστασης της υψηλής τεχνολογίας. Ο άνθρωπος του 21^{ου} αι. ζει μια πολύ διαφορετική ζωή από το μέσο δυτικό άνθρωπο του περασμένου αιώνα.

Οι επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις, η έκρηξη των γνώσεων στους τομείς **της Πληροφορικής, της Γενετικής και Μοριακής Βιολογίας, η χρήση της πυρηνικής ενέργειας** προκαλούν ανακατατάξεις στη διεθνή σκηνή, οικονομική κρίση, νέες μορφές απασχόλησης, παγκόσμια προβλήματα (πεινα, φτώχεια, ανισότητες, οικολογικό πρόβλημα, έλλειμμα δημοκρατίας). **Το χρέος των επιστημόνων και των πνευματικών ανθρώπων** απέναντι στην κοινωνία είναι η συμβολή τους στην αντιμετώπιση των διογκουμένων προβλημάτων και στη μείωση των κινδύνων που εγκυμονεί η χρήση των τεχνολογικών επιτευγμάτων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	B' τάξη	Γ' τάξη
	Επιλογή επαγγέλματος Επαγγελματικός προσανατολισμός Εργασία - επάγγελμα Καταμερισμός εργασίας Εξειδίκευση Ανεργία Χρηματιστήριο - τυχερά παιχνίδια	Χειρωνακτική και πνευματική εργασία Διαφήμιση Καπιταλισμός Παγκοσμιοποίηση της οικονομίας Οικονομική κρίση Φτώχεια

Ο χώρος της οικονομίας συνδέεται άμεσα με τις τεχνολογικές και επιστημονικές εξελίξεις, αφού η επιστημονική έρευνα στη σύγχρονη εποχή εξαρτάται από τα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα που χρηματοδοτούν τα ερευνητικά κέντρα. Με τον όρο **οικονομία** νοείται ο κοινωνικός θεσμός που οργανώνει την παραγωγή, τη διακίνηση, τη διανομή και την κατανάλωση των αγαθών.

Οι άνθρωποι **εργάζονται** για να καλύψουν τις ανάγκες τους με βασικά υλικά και κοινωνικά αγαθά. Επιλέγουν κάποιο **επάγγελμα** με τη συμβολή του **σχολικού**

επαγγελματικού προσανατολισμού και επιδιώκουν την **εξειδίκευση** με στόχο τόσο την ατομική πρόοδο όσο και την κοινωνική ευημερία .

Οι σύγχρονες κοινωνίες της αφθονίας μασιάζονται από το φαινόμενο του **υπερκαταναλωτισμού** που διογκώνεται λόγω της **διαφήμισης**. Ωστόσο λόγω της υπερκατανάλωσης και της οικονομικής κρίσης φαινόμενα όπως η **ανεργία** και η **φτώχεια** κάνουν αισθητή την παρουσία τους και στις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες, γι' αυτό και αρκετοί αναζητούν μια καλύτερη τύχη παίζοντας στο **χρηματιστήριο ή σε τυχερά παιχνίδια**.

ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	Γ' τάξη
Στοιχεία του δομημένου περιβάλλοντος	Αστυφιλία Αστικοποίηση Γιγαντισμός των πόλεων
ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	
Στοιχεία της φύσης	Οικολογικό πρόβλημα Προστασία του περιβάλλοντος Περιβαλλοντική εκπαίδευση

Η αστυφιλία και η αστικοποίηση προκάλεσαν την **άναρχη δόμηση των πόλεων** και την κακοποίηση των παραδοσιακών οικισμών στην περιφέρεια. Το δομημένο περιβάλλον και η παρέμβαση του ανθρώπου στη φύση έχουν προκαλέσει το **οικολογικό πρόβλημα** , το οποίο έχει σοβαρές επιπτώσεις στον τρόπο ζωής των ανθρώπων και **στις κλιματικές αλλαγές**. Η **οικολογική κρίση** επιβάλλει την οικολογικοποίηση της σκέψης του σύγχρονου ανθρώπου μέσω της **περιβαλλοντικής εκπαίδευσης** προκειμένου να διαμορφωθούν διαφορετικές αντιλήψεις για τη φύση, τον πολιτισμό και τη διαχείριση του ελεύθερου χρόνου. Αρκετές εθελοντικές ομάδες και Μ.Κ.Ο. (**Greenpeace, WWF** κ.λπ.) ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος, αφού οι οικουμενικές διαστάσεις του οικολογικού προβλήματος .

	Α' τάξη	Β' τάξη	Γ' τάξη
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ		Παιδεία - εκπαίδευση Εκπαιδευτικοί-δάσκαλος Μάθηση ΜΜΕ Πληροφόρηση - παραπληροφόρηση Δημοσιογραφική δεοντολογία β	Ανθρωπιστική εκπαίδευση Ανώτατη εκπαίδευση Η γλώσσα της παιδείας
	Ψυχαγωγία και ελεύθερος χρόνος	Τέχνη - κριτική Ριάλιτι σόου Βιβλίο	Λογοτεχνία Τουρισμός - αγροτουρισμός Σχολικές εκδρομές

- Οι πνευματικές και ψυχικές ανάγκες των ανθρώπων καλύπτονται με την παραγωγή πνευματικών αγαθών. Έτσι οι άνθρωποι
  - Εκπαιδεύονται μέσω του θεσμού της **εκπαίδευσης** (η οποία σήμερα έχει τεχνοκρατικό και όχι **ανθρωπιστικό προσανατολισμό**) και άλλων μέσων παιδείας, ενώ οι περισσότεροι νέοι λόγω των απαιτήσεων της σύγχρονης εποχής (κοινωνία της πληροφορίας, της γνώσης, της εξειδίκευσης) θεωρούν ως σημαντικό εφόδιο την **πανεπιστημιακή μόρφωση και τη δια βίου εκπαίδευση**.
  - Ενημερώνονται για θέματα της επικαιρότητας μέσω του θεσμού της **πληροφόρησης (Μ.Μ.Ε. ιντερνετ)** όταν τηρείται ο **κώδικας δημοσιογραφικής δεοντολογίας**, ενώ γίνονται θύματα της **παραπληροφόρησης** για λόγους σκοπιμοτήτων μέσω της **προπαγάνδας** (εμπορικής και πολιτικής)
  - Ψυχαγωγούνται με διάφορες μορφές γνήσιας ψυχαγωγίας (**λογοτεχνία, τουρισμός, εκδρομές**) ή νόθας ψυχαγωγίας (**ριάλιτι, κακή χρήση του ιντερνετ**)
  - Ασχολούνται **με την τέχνη ως καλλιτέχνες, ως κοινό, ως κριτικοί**.
- Τα έντονα προβλήματα της σύγχρονης πολιτισμικής κρίσης (βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου, βιομηχανοποιημένος τουρισμός, παραπληροφόρηση, εκπαιδευτική κρίση, απομάκρυνση από την παράδοση κ.λ.π.) οφείλονται κατά κύριο λόγο στην ανισόρροπη ανάπτυξη του υλικού εις βάρος του πνευματικού πολιτισμού.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ	Γ' τάξη
	Ολοκληρωτισμός
	Δημοκρατία - λαϊκότητα
	Λαϊκισμός
	Η γλώσσα της εξουσίας
	Προπαγάνδα
	Πολιτική αδιαφορία
	Πολιτική κοινωνικοποίηση
Ελευθερία	
Μεσσιανισμός	

Εκτός από την ανισόρροπη ανάπτυξη του τεχνικού εις βάρος του πνευματικού πολιτισμού, ένα άλλο βασικό στοιχείο που επηρεάζει αρνητικά την κοινωνική ζωή είναι η δυσλειτουργία των πολιτικών θεσμών.

- **Τα κρατικά όργανα (Κυβέρνηση, Κοινοβούλιο, Πρόεδρος της Δημοκρατίας)** μέσω των θεσμών καθορίζουν την εθνική πολιτική με βάση το σύνταγμα και τους νόμους, με σκοπό την άνοδο του **βιοτικού επιπέδου** και τη βελτίωση της **ποιότητας ζωής** των πολιτών μιας χώρας. Οι επιδιώξεις αυτές υλοποιούνται στα πλαίσια μιας **δημοκρατικής**, ευνομούμενης πολιτείας που θέτει στο κέντρο τον άνθρωπο, τις ανάγκες, τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του.

Το πολιτειακό καθεστώς που επικρατεί σε κάθε χώρα (**δημοκρατία ή ολοκληρωτισμός**) και ο τρόπος που ασκείται η εξουσία (αυταρχισμός, **προπαγάνδα, λαϊκισμός ή φιλελευθερισμός, λαϊκότητα**) είναι καταλυτικά στοιχεία της πολιτικής ζωής **επειδή** επηρεάζουν την οργάνωση, τη διοίκηση, τους νόμους, τους θεσμούς, το εκπαιδευτικό σύστημα, γενικότερα την οικονομική ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής μιας κοινωνίας, την πολιτική κοινωνικοποίηση και τη στάση των πολιτών (**συμμετοχή ή πολιτική αδιαφορία**).

Στις σύγχρονες δημοκρατικές κοινωνίες όμως παρατηρούνται φαινόμενα πολιτικής κρίσης όπως ο **μεσσιανισμός, ο λαϊκισμός, η προπαγάνδα** που προκαλούν έλλειμμα δημοκρατίας, ενώ δεν είναι λίγες οι χώρες στις οποίες την εξουσία ασκούν **ολοκληρωτικά καθεστώτα** με αποτέλεσμα την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών.

ΕΛΛΑΔΑ- ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ	Γ΄ τάξη
Αχαιότητα έως τη σύσταση του Νεοελληνικού κράτους	Ελληνική φύση Η προσφορά του αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού Ελληνες-Νεοέλληνες Παρελθόν-Ιστορία Εθνισμός - πατριωτισμός Εθνική αγωγή Εθνικισμός Παράδοση Μνημεία και εκπαίδευση

Ο πολιτισμός ως κοινό στοιχείο της ανθρώπινης έκφρασης και δημιουργικότητας έχει μια οικουμενική διάσταση, αφού πολλές κοινωνίες έχουν κοινά πολιτισμικά στοιχεία, αλλά παρουσιάζει και μια μεγάλη γεωγραφική ποικιλομορφία, αφού κάθε κοινωνία δίνει διαφορετικές απαντήσεις σε ορισμένα κοινά ερωτήματα (π.χ. δόμηση, διοίκηση, νόμοι, πολίτευμα, αρχιτεκτονική, τέχνες, θρησκεία, γλώσσα, ήθη και έθιμα κ.λ.π.) Με βάση τα προαναφερόμενα διαμορφώνονται οι **εθνικοί πολιτισμοί** και οι στάσεις κάθε κοινωνίας απέναντι στο διαφορετικό πολιτισμικό στοιχείο (**εθνικισμοί, μιμητισμός, ξενομανία, ξενοφοβία**).

Ο **Ελληνικός πολιτισμός και η Ελληνική παράδοση** διαφέρουν από τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό, όπως και ο Νεοελληνικός πολιτισμός διαφέρει από αυτόν του παρελθόντος με αποτέλεσμα **οι Νεοέλληνες** να χαρακτηρίζονται από κάποια θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά που οφείλονται στη μακραιώνη ιστορική πορεία του ελληνικού έθνους.

Η χώρα μας λόγω της **πολιτιστικής της κληρονομιάς, του φυσικού κάλλους, των μνημείων και της πλούσιας παράδοσης** αποτελεί πόλο έλξης πολλών **τουριστών** από όλες τις χώρες του κόσμου.

ΔΙΑΚΡΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ	Πόλεμος - πυρηνική ενέργεια Ιμπεριαλισμός Υπερεθνικοί οργανισμοί ΟΗΕ - ειρήνη Τρίτος κόσμος-παγκόσμια προβλήματα Μ.Κ.Ο.
Υπερεθνικοί οργανισμοί	
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση Ελλάδα και Ευρώπη Ευρωπαϊκή διάσταση της εκπαίδευσης
Παγκοσμιοποίηση	Παγκοσμιοποίηση Οικουμενισμός (υγιής - νοσηρός) Πολιτιστικός ιμπεριαλισμός Πολυπολιτισμικές κοινωνίες Διαπολιτισμική εκπαίδευση Τρομοκρατία Μετανάστευση

Στο παρελθόν, για μεγάλο χρονικό διάστημα και κυρίως κατά τον 19ο και αρχές του 20ου αιώνα, η ρύθμιση των σχέσεων μεταξύ των κρατών εξαρτιόταν από τη **δύναμη που διέθετε το κάθε κράτος στον κόσμο**. Όποιο κράτος διέθετε πολιτική,

στρατιωτική και οικονομική δύναμη διηύθυνε τις τύχες της ανθρωπότητας (**ιμπεριαλισμός**). Όμως η οργάνωση της Διεθνούς κοινότητας με την **ίδρυση των Διεθνών Οργανισμών** γίνεται επιτακτική ανάγκη μετά τις τραγικές συνέπειες των δύο Παγκοσμίων πολέμων.

-Η διεθνής συνεργασία προωθείται μέσω των Διεθνών Κυβερνητικών Οργανισμών(**Ο.Η.Ε. Ε.Ε) και Μ.Κ.Ο.** με σκοπό την επίλυση των παγκόσμιων προβλημάτων (υποσιτισμός, φτώχεια, περιβαλλοντικά προβλήματα, **πυρηνικά όπλα, πόλεμος, τρομοκρατία**) και την εδραίωση **της ειρήνης**.

Η χώρα μας συμμετέχει στους διεθνείς υπερεθνικούς οργανισμούς και αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενός θεσμού που διαφέρει **από τους υπόλοιπους, αφού όλα τα** μέλη/χώρες (άρα και η Ελλάδα) απολαμβάνουν ορισμένα δικαιώματα αλλά ταυτόχρονα αναλαμβάνουν και ορισμένες δεσμεύσεις/υποχρεώσεις απέναντι στην Ευρωπαϊκή κοινότητα. Για να προωθηθεί η συνεργασία των Ευρωπαίων πολιτών αναγκαία είναι η καλλιέργεια και της **Ευρωπαϊκής συνείδησης** πλάι στην **εθνική συνείδηση**, γι αυτό προτείνεται η εισαγωγή **της Ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση**.

Στο σύγχρονο κόσμο, ο οποίος λόγω της ανάπτυξης των μέσων μεταφοράς και των επικοινωνιών (**Μ.Μ.Ε. Η/Υ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ**) έχει μετατραπεί σε ένα «πλανητικό χωριό», οι αποστάσεις έχουν εκμηδενιστεί με αποτέλεσμα την εντονότερη και αποτελεσματικότερη επικοινωνία και συνεργασία ανάμεσα στις χώρες. Το γεγονός αυτό συντελεί στην εμφάνιση του φαινομένου της **παγκοσμιοποίησης** (δηλ. την τάση μετατροπής της οικουμένης σε μια ενιαία οικονομική, πολιτική και πολιτιστική επικράτεια.)

-Το φαινόμενο **της παγκοσμιοποίησης** έχει τους υποστηρικτές του (λόγω των θετικών της επιπτώσεων) και τους πολέμιους του (λόγω των αρνητικών της επιπτώσεων), γι αυτό έχει αναπτυχθεί το κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης του καπιταλισμού.

-Οι στάσεις απέναντι σ' αυτό το φαινόμενο της παγκόσμιας συνεργασίας είναι ο **νοσηρός οικουμενισμός** που εκφράζεται με ξοροφοβία και εθνικισμό, απομονωτισμός και διεθνισμός και ο **υγιής οικουμενισμός** που εκφράζεται με θετική διάθεση για συνεργασία, ειρήνη, φιλία, συναδέλφωση των λαών για την επιτυχία κοινών στόχων.

- Τα διαφορετικά συμφέροντα των υπερεθνικών οικονομικών κολοσσών προκαλούν εντάσεις και ανταγωνισμούς για τον έλεγχο των πλουτοπαραγωγικών πηγών, των ενεργειακών πόρων και των αγορών, οι οποίοι προκαλούν **πολέμους** με συνέπεια τη διόγκωση **του μεταναστευτικού ρεύματος** προς τις ανεπτυγμένες χώρες. Η έντονη μετακίνηση των πληθυσμών δημιουργεί το φαινόμενο των πολυπολιτισμικών κοινωνιών, οι οποίες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα λαθρομετανάστευσης και ξοροφοβίας. Σε πολλές χώρες εκτός των άλλων ενεργειών και θεσμών προωθείται ο θεσμός της **διαπολιτισμικής εκπαίδευσης** για την ένταξη των μειονοτήτων στη χώρα υποδοχής με σεβασμό στις εθνικές τους ιδιαιτερότητες